

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta Ta Hellēnisti Heuriskomena

Origenes

Coloniæ, 1685

Quæstio duodecima, de mundo, paradiso terrestri, & Adamo

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

QVAESTIO DVODECIMA.

DE MUNDO, PARADISO TERRESTRI, ET ADAMO.

I. Duo de mundo quæri possunt: II. Primum, Utrum & quo sensu dixerit Origenes, mundum propter rationales naturas fuisse à Deo conditum. III. Ita ut existimasse eum Patres aliqui testificantur: IV. Alterum, Utrum plures vel fuisse, vel esse, vel fore mundos existimaverit. V. quemadmodum ipsi à Patribus quibusdam obiectum est: VI. quamquam eius causam nonnulla adjuvant. VII. Exploratur Origenis sententia de consensione Paradisi terrestri, VIII. & de scortis tunicis, quibus post peccatum Adamus indutus est. IX. Queritur, utrum dixerit Adamum per peccatum similitudinem Dei amisisse: X. & utrum homines Præadamitas extitisse sibi finxerit.

I. CIRCA quæstionem de mundo duplex excutiendum venit Paradoxum Origeni adscriptum: primum, Utrum & quo sensu dixerit mundum propter animas rationales à Deo fuisse conditum: alterum, an unicum duntaxat mundum creasse antehac, vel posthac creaturum esse asseveraverit. Quæ duo quærenda sibi proponit Origenes in tertio capite libri 2. *ἀρχῆς*, quod inscribitur: *De initio mundi & causis eius*

II. Primum quod attinet, nemo non videt ex antecedenti ipsius doctrina aptum id esse, naturarum illarum gratia, quæ sunt rationis participes, mundum à Deo fuisse procreatum. Cum enim animas quocunque statu collocatæ sint, arbitrii sui libertate ad peccandum vel recte agendum uti voluerit & pro peccatis hanc iis irrogatum iri penam, ut in graviora ac crassiora corpora amandentur, eam ob rem dicere debuit gravia illa corpora formari à Deo, quemadmodum ergastula ad retinendos reos construuntur. Copiosa ad id probandam Origenis habetur dissertatio libr. 2. *ἀρχῆς*, c. 1. Cum ergo, inquit, tanta sit mundi varietas, atque in ipsis rationabilibus animantibus sit tanta diversitas, propter quam etiam omnis reliqua varietas ac diversitas putanda est extitisse, quam causam aliam dici oportebat, qua mundus extiterit: præcipue si intueamur illum finem per quem omnia restituenda in statum initii sui libro superiori dissertum est? Quod utique si consequenter dictum videtur, quam aliam (ut dicimus) causam putabimus tantæ huius mundi diversitatis, nisi diversitatem ac varietatem motuum, ac prolapsum eorum, qui ab illa initii unitate atque concordia, in qua à Deo primitus procreati sunt, deciderunt? In eodem pronuntiato sic concludit cap. 8. libri 2. de princip. Pro motibus suis unaqueque mens bonum negligens, in contrarium boni, quod sine dubio malum est, trahatur. Ex quo videtur semina quædam & causas varietatis ac diversitatis ille omnium conditor accepisse, ut pro diversitate mentium, id est, rationabilium creaturarum, quam diversitatem ex ea causa quam superius diximus, putanda sunt concepisse, varium ac diversum mundum crearet. Capite vero sequenti rem altius repetens, Deum ait ab initio cum rationis compotes naturas creare vellet, nullam habuisse creandi illarum causam præter seipsum, suamque bonitatem: in eo autem cum nulla sit diversitas, neque ex parte rerum creandarum ulla esset, æquales eas, & undequaque similes ipsum procreasse: has vero, utpote libero præditas arbitrio, non eodem modo omnes hac usas esse facultate, aliis in vitium ac nequitiam ruentibus, aliis ad meliora assurgentibus: atque in derationalium naturarum extitisse differentiam: Deum autem unamquamque pro meritis ornare volentem vel ulcisci diversitates mentium in unius mundi consonantiam traxisse, sic tanquam in unam domum, quæ vasis aureis, argenteis, & fictilibus instruitur. Et has causas, inquit, (ut ego arbitror) mundus iste sue diversitatis accepit, dum unumquodque pro varietate motuum suorum, vel animorum, proposuit Deus dispensat. Quocirca Tomo 19. in Johann. pag. 284. & cap. 5. libri 3. *ἀρχῆς*, observat creationem mundi apud Scriptores sacros novo hoc & proprio nomine nuncupari: quia nimirum de superioribus ad inferiora descensum est, non ab his animabus quæ id motuum suorum varietate meruerunt, verum & ab iis quæ ad totius mundi ministerium ex illis superioribus & invisibilibus ad hac inferiora & visibilia deductæ sunt, licet non volentia; vanitati quippe creatura subjecta est non volens, sed propter eum qui subiecit in spe, qua vel Sol, vel Luna, vel Stelle, vel Angeli explerent obsequium mundo, & his animabus quæ ob nimios defectus mentis crassioribus & solidioribus indigere corporibus, & propter eos quibus hoc erat necessarium, mundus iste etiam visibilis institutus est. Et mox: Talem vero ac tantum putandum est factum esse mundum, qui vel omnes eas animas, quæ in hoc mundo statutæ sunt exerceri, caperet, vel omnes eas virtutes quæ adesse ei, & dispensare eas, ac juvare paratæ sunt. Atque hæc ipsa loca librorum *ἀρχῆς* reprehensionis causa profert Hieronymus Epist. 59. ad Avit. c. 2. & 3. Alia præter-

Hermogenem enim Hæreticum eodem modo ratiocinatum esse refert Tertullianus libro A peculiari ipsum oppugnans; Deum enim agebat semper fuisse Dominum, Dominum autem ab omni retro ævo esse non potuisse, nisi semper fuisset aliquid, cuius esset Dominus; proindeque materiæ semper Dominum fuisse; unde efficitur, nunquam non fuisse materiam. Hanc ratiocinationem à veteribus Philosophis sumserant Marcionistæ, eamque in Proclo obterit Philoponus de æternitate mundi. At quamvis mundum ex materia quidem æterna, à Deo tamen conditum dixerit post Socratem Plato; & in tempore quoque creaturæ affirmaverit, ut tradunt Ambrosius, & Zacharias Mitylenæus; atque ita dixisse cum Aristoteles & Theophrastus censuerint; Platonici tamen recentiores, ut magistrum suum cum Aristotele conciliarent, factum quidem mundum dixisse Platonem fatebantur, at ab æterno; adeo ut principio temporis careret, sed principium causæ, Deum nempe haberet; nec B esset hoc videlicet temporis, sed substitutionis initium, ut ait Augustinus libr. 10. de Civit. Dei, cap. 31 qui & hoc comparatione quadam explicari à Platonici ita scribit: Sicut enim, inquit, spes ex æternitate semper fuisset in pulvere, semper ei subesset vestigium; quod tamen vestigium à calcante factum nemo dubitaret, nec alterum altero prius esset, quamvis alterum ab altero factum esset: sic, inquit, & mundus, atque in illo Diu creati, & semper fuerunt, semper existente qui fecit, & tamen facti sunt. Atque hanc fuisse Platonis mentem pertendunt Boëtius: Simplicius item, Taurus, Porphyrius, & Proclus: Cenforinus, Apulejus, & Macrobius. Vigente hac itaque Origenis temporibus, & vulgo inter Platonicos recepta sententia, in eam quoque ille concessit.

In alterum porro, de perpetua mundorum propagatione placitum unde inductus sit, si quis C querere velit, nihil occurrit verisimilius quam id ab eo esse confectum ad illud Stoicorum, quod conflagraturum mundum hunc statuit, aliumque huic omni ex parte consimilem, vel parum certe discrepantem proditurum; adeo ut non huius solum figuram penitus referat, sed eosdem etiam casus, eadem omnia; alteroque hoc etiam combusto, alium oriturum postea, ac deinde alium, renascentibus semper ac conflagrantibus mundis. Platonici vero, & Pythagorei, ab Ægyptiis instructi, mundum quidem incorruptibilem autumabant, sed sideribus post longos anfractus ad eandem stationem reversis, rursum eventura eadem, eosdemque nascituros homines, & in pristinam formam reditura omnia, quam simili vigente aliorum positione tenuerunt. Quamvis autem ejusmodi deliraciones libro 5. contra Celf. explosit Adamantius, pro eo ac debuit; nihilominus tamen ex his recoctis suum illud D procudisse dogma censuerim; accedente præsertim gemino, quem recitavimus supra Salomonis, & Isaia loco, ad quem falsa interpretatione detortum interpolatas illas Philosophorum opiniones concinnavit.

V. Minime illud quidem silentio preßum Patres Origeni condonarunt, nam & refellitur à Methodio apud Photium Cod. 235. & ab Hieronymo Epist. 59. ad Avit. cap. 2. his verbis: In secundo autem libro (ἐν δευτέρῳ) mundos asserit innumerabiles non juxta Epicurum uno tempore plurimos & sui similes, sed post alterius mundi finem alterius esse principium: & ante hunc nostrum mundum, alium fuisse mundum: & post hunc alium esse futurum, & post illum alium, rursumque ceteros post ceteros. Et dubitat utrum futurus sit mundus alteri mundo ita ex omni parte consimilis, ut nullo inter se distare videantur; an certe nunquam mundus alteri mundo ex toto indiscretus, & simili sit futurus. Mox adducit verba Origenis: Et idcirco arbitror pro varietate causarum diversos mundos fieri; & elidi errores eorum, qui similes sui mundos esse contendunt. Tradita fuisse hæc eadem ab Origene libr. 1. & 3. ἐν δευτέρῳ, refert Hieronymus cap. 1. & 3. ejusdem Epistolæ; quamobrem & hunc in crimen vocat Apolog. libr. 1. cap. 5. & libr. 2. cap. 3. Justinianus quoque in Epistola ad Menam ita scribit: ἡπορίσθη δὲ καὶ ὁ ἡγερέτης νόστος εὐστράτη καὶ ὁ σωτήρ αὐτῶν, τὸ τοῦ πατρὸς δόγμα, τὸ τοῦ δὲ πατρός. Statuit autem & diversos constituisse mundos, & constare, partim præteritos, partim futuros.

Notanda vero accurate quæ præcedunt: καὶ τοῦ δὲ τοῦ πατρὸς δόγμα, ἀνέμεινον ὅτι αὐτὸς ἐν μὴ δολοχίας τὸ λέγειν ὅτι πατέρα & υἱόν, καὶ τὴν εἰδὴ σωατορίας ἐν τῷ θεῷ. Illud vero omni impietate plenius se fabulatur, dicens omnia genera & species esse Deo coæternas. Ipsa etiam verba adducit Justinianus ad calcem Epistolæ à libr. 1. ἐν δευτέρῳ. Parem suo tempore propugnasse doctrinam Origenistam quosdam significare videtur Orosius in Communitorio ad Augustinum; Primum omnia antequam facta apparerent, semper in Dei sapientia facta mansisse dicentes hoc verbo: Deus enim quacunque fecit, faciendo non cepit. Quæ multis refutat Augustinus in libro contra Priscillianistas & Origenistas, cap. 8. Pullat eadem de causa Origenem Nicephorus, non genera & species, sed ἁπομάχῃ Deo coæterna statuisse ipsum prædicans; perperam scilicet, ut videtur, accepta Origenis sententia, aperte tamen exposita libr. 1. ἐν ἀρχαῖς, apud Justinianum in fine Epistolæ ad Menam: Genera, inquit, omnia & species semper erant; non ita de singularibus differentiibus numero dixerit quispiam. Hanc in sententiam Origenem magistri sui

A sui Platonis Ideæ perpulerunt. Itaque genera & species Deo esse coæterna eatenus dixerit, quatenus Deus ab omni retro ævo ea in mente habuit.

VI. Veruntamen quantumvis hæc diserte videatur affirmasse Origenes, id tamen præmissum in Proömio librorum *ad' agxiu'*. Est præterea illud Ecclesiastica prædicatione definitum, quod mundus iste factus sit, & a certo tempore caperit, & pro ipsa sui corruptione solvendus. Quid tamen ante hunc mundum fuerit, aut quid post mundum erit, jam non pro manifesto multis innotuit: non enim evidenter de his in Ecclesiastica prædicatione sermo profertur. Quarum rerum obscuritatem significari ait per alas illas quatuor Seraphinorum duorum, quæ Dei faciem ac pedes velabant. Unde existimari potest, quæcunque super hoc argumento conscripserit, velut meras conjecturas proposuisse, non tanquam dogmata asseverasse.

Orig. Hem.
4. in Iohannem

B Prætermittere vero minime decet illud Hieronymi è libr. 1. in Epist. ad Tit. non longe ab initio: Sex millia nec dum nostri orbis implentur anni, & quantas prius æternitates, quanta tempora, quantas sæculorum origines fuisse arbitrandum est, in quibus Angeli, Throni, Dominationes, cæteræq. Virtutes servierint Deo, & absque temporum vicibus, absq. mensuris, Deo iubente, subsisterint. Materiam autem à Deo ante mundum creatam posuerunt Philo, Tatianus, Laetantius, & alii, ex qua mundum postea fabricaverit.

VII. Multorum disputationibus ita celebrata est ea Origenis opinio, quæ Paradisi configurationem ad allegoricam expositionem detorquet, ut nostrum quoque postulare videatur examen. Arbitratus ille est Paradisum hunc qui terrestris vulgo dicitur, positum in tertio cælo fuisse, arbores vero, aliaque quibus velut terrestris quidam notatur locus, ac reliqua denique omnia allegorice explicavit: nam animas in cælo degentes, per Adamum & Evam in Paradiso creatos signari opinatus est; crimina quæ illic animæ admittunt, per vetiti mali esum; animarum exilium propter delicta, per expulsionem primorum parentum è Paradiso; terrenum corpus & mortale animabus impositum, per scortas tunicas, quibus Adamum & Evam Deus induit.

Id ipsi obijciunt Methodius apud Epiphanius Hær. 64. cap. 47. & Photium Cod. 234. Eustathius de Engastrimytho, ipse Epiphanius capit. 4. ejusdem Hæreseos, & in Ancoato, cap. 5. 4. quibus locis ostendunt opinionem suam irritasse Origenem hoc Pauli testimonio 2. Cor. 12. 2, 3, 4. ubi raptum se fuisse ait in tertium cælum, & in Paradisum; ex coque collegisse idem esse Paradisum ac tertium cælum; quod negant Methodius & Epiphanius, Paradisum à tertio cælo distinguendum esse asserentes. Quis audiat, inquit alibi Epiphanius, in tertio cælo

Epiphanius
in Epist. ad
Ioh. Hieros.
cap. 3.

donantem nobis Origenem Paradisum, & illum quem Scriptura commemorat, de terra ad cælestia transferentem, & omnes arbores, quæ scribuntur in Genesi, sic allegorice intelligentem, quod scilicet arbores Angelica fortitudo sunt, cum hoc veritas non recipiat? & postea: Sed dicis: Legimus quod S. Paulus raptus sit usque ad tertium cælum, & usque in Paradisum. Bene dicis: Quando ponit tertium cælum, & postea addit: Et in Paradisum; ostendit alibi esse cælum, & alibi Paradisum. Atque id Johanni Hierosolymitano objectum, minime ab ipso purgatum fuisse ait Hieronymus Epist. 61. ad Pamach. cap. 3. qui & in cap. 10. Danielis: Eorum, inquit, deliramenta conticescant, qui umbras & imagines in veritate querentes, ipsam conantur evertere veritatem; ut flumina & arbores & Paradisum putent allegoria legibus se debere subnuere. Sophronius quoque in Epistola ad

F Sergium, & Anastasius Sinaita lib. 7. Anagog. Contemplat. & Johannes Damascenus in libro de hæresib. & Cedrenus, Paradisi plantationem ab Origenistis sublatam, corpus Adamo & Evæ detractum, & serpentis colloquium refutatum criminantur. Sed audiamus ipsum Ori-

Orig. lib. 4.
de princip.
cap. 2.

genem: Cuiam quaeso, inquit, sensum habenti convenienter videbitur dictum, quod dies prima, & secunda, & tertia, in quibus & vespere nominatur & mane, fuerint sine Sole, & sine Luna, & sine Stellis; prima autem dies sine cælo? Quis vero ita idiotæ invenitur, ut putet velut hominem quandam agricolam Deum plantasse arbores in Paradiso, in Eden contra Orientem, & arborem vitæ plantasse in eo, id est lignum visibile, & palpabile, ita ut corporalibus dentibus manducans quis ex ea arbore vitam percipiat? & rursus ex alia manducans arbore boni & mali scientiam capiat? Sed & illud quod Deus post meridiem deambulare dicitur in Paradiso, & Adam latere sub arbore, equidem nullum arbitror dubitare, quod figurati tropo hæc à Scriptura proferantur, quo per hæc quadam mystica indicentur. Vide item Homil. 1. in Genes. & lib. 4. contr. Cels.

In eam sententiam traxit Origenem Philo ad allegoriam hæc ipsa itidem stectens in fine libri de opificio sex dierum, & in 1. libr. allegor. Legis. traxit & Papias, & Irenæus, & Pantænus, & Clemens Alexandrinus, quos Paradisi descriptionem ad mysticam expositionem deflectisse narrat Anastasius Sinaita lib. 7. Anagog. Contemplat. eorumque deinde exemplo Gregorium utrumque. Origenem vero secutus est Ambrosius, & Paradisum terrestrem in cælo tertio collocavit, eodem innixus Pauli loco, ex quo opinioni suæ robur addidit Origenes existimavit. Hæc ille quidem in libro de Paradiso, cap. 3. quamvis alibi in 1. Cor. 6. Paradisum terrestrem ab eo distinguat, in quem sublatus fuit Paulus. At in Epistola ad Sabinum

binum omnia hæc ad allegoriam convertit. Hieronymus autem ante mundi hujus fabricam A conditum Paradisum affirmat in Traditionibus Ebraicis in Genes. Quod si conditum hunc ante mundum opinatus est, utique extra mundum fuisse censuit. Moses bar Cepha libr. de de Paradiso, medium ipsum terras inter & firmamentum locat; in eumque dimissam putat pii latronis animam, quod & de aliorum sanctorum animabus affirmant Severianus, & Eulogius. Quin etiam errorem Origenis paulo ante suam ætatem à Francisco Georgio renovatum scribit Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. Annot. 34. totamque ejus loci quæstionem proximis Annotationibus exhaurit.

Alibi tamen Origenes Paradisum Eden, seu terrestrem eundem esse scribit ac Paradisum illum, in quem piorum animæ post obitum dimittuntur; quem cum in terris collocaverit, ut supra dixi, illum quoque in terris esse necesse est. *Qui autem*, inquit Homil. 1. in Cantic. B *dignus fuerit redire & esse cum Christo, qui in parvo fidelis inventus constituitur super multa, ille gustabit & capiet voluptatem Domini, perductus ad locum quendam qui pro hujusmodi ciborum copiis & varietatibus, deliciarum nominatur locus. Propter quod & in Eden positus dicitur, quod delicias indicat.*

VIII. Ut Paradisi plantatione mysticum quid notari sinxit sibi Adamantius, ita scortearum tunicarum, quibus Adamum post noxam Deus induit, textura corpus ipsum terrenum & mortale significari somniavit, quo Adami anima illigata est, cum antea immortalis esset & incorporealis; alioqui ridiculum fore Deum asserere, sic tanquam coriarium & sutores, animantes glubisse, & detractas pelles consuisse. Hunc refellunt errorem Irenæus, & Tertullianus: jam enim ante Origenis ætatem inoleverat. Refellit quoque & in Cassiano quodam damnat Clemens Alexandrinus, ut monuit me Paulus Pellifionus, in quo plusne ingenii amenitatem an præstantiam doctrinæ laudem nescio. Refellit & Justinus, seu quisquis auctor est Quæstionum ad Orthodoxos, & auctor Dialogorum qui Cæsario Gregorii Nazianzeni fratri tribuuntur, & Gregorius Nyssenus, & Chrysostomus, & Anastasius Sinaita, & Rupertus. Eundem exprobrant Origeni Methodius, Epiphanius, Hieronymus, Sophronius, Stephanus Gobarus Trithemita, Johannes Damascenus, Glycas, Cedrenus, & Nicetas.

In varios profecto sensus tractus est iste Scripturæ locus: Methodius vestes scortearum quidem mortale corpus esse dixit, sed corporis antea immortalis, deinde vero mortalis effecti dissolutionem significare. Gregorius Nazianzenus corporis nuditate exprimi vult immortale prius & nullis obnoxium morbis Adam corpus: vestibus vero, mortalitatem, gravitatem, ac infirmitatem, quæ corpus illud invaserunt. Nonnulli vero, quos refellit Theodoretus quæst. 39. in Genesim, scortearum tunicas esse dixerunt arborum cortices, quæ sunt velut arborum pelles & indumenta.

His suffragatoribus errorem suum excusaret Origenes, si ejus esset manifestus. At quanta fuerit ipsius in hac quæstione fluctuatio ex sequenti loco patebit, quem Catenæ uno consensu Origeni tribuunt. Is ergo in Gen. 3. 21. postquam ineptum esse dixit; Deum fingere detractas animalium pelles consuentem, subdit: *παλιν τε ευχόμενος τὸ εἶναι ἀποπνέον, λέγει τὸς δερμάτινους χιτῶνας ἐν αἷματι, ἢ ἐν σαρκί, πιδανὸν πρὸς τὴν εἰς οὐρανὸν ἀνὴν ἀποσπᾶσθαι ἀνάμνησιν, ἢ αἷμα σαφές, ὡς αἰνέσις: εἰ γὰρ ἐν δερμάτιναις χιτῶσιν σάρκιναι & εἶσα ἐσὶν, πὺς ἀπὸ τούτων φανερὸν ὅτι ἀδὲμ· τὸ αἷμα σαφές, ὡς αἰνέσις, ἢ ὡς αἷμα μὲν, ἢ σὰρξ ἐν αἷματι σαρκοῦ μὲν.* Rursum vero si quis rem adeo absurdam fugiens dixerit scortearum tunicas non alias esse quam corpora, probabile erit id quidem, & ad assensum trahere valens; non clarum tamen, quale esse debet quod verum est. Nam si tunica scortearum carnes & ossa sunt, quomodo antea dicit Adam: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea?* Addit præterea nonnullos his circumseptos angustiis existimasse scortearum tunicas esse moriendi necessitatem Adamo & Evæ post peccatum impositam: quod ipsum difficultate non carere censet. Clarius in orthodoxam videtur concedere sententiam Homil. 6. in Gen. cum ait: *Velim conferre illa infelicia indumenta, quibus primus homo, cum peccasset, indutus est, cum his sanctis & fidelibus indumentis. Et quidem illa dicitur Deus fecisse: Fecit enim, inquit, Deus tunicas pelliceas, & induit Adam & mulierem ejus. Ille ergo tunica de pellibus erant ex animalibus sumta: talibus enim oportebat indui peccatorem, pelliceis, inquit, tunicis, quæ essent mortalitatis, quam pro peccato acceperat, & fragilitatis ejus, quæ ex carnis corruptione veniebat, indicium. Itaque Auctor Dialogi de orthodoxa fide, qui Origeni vulgo tribuitur, ipsum inducit veram & in Ecclesia receptam opinionem de tunicis illis scortearum, adversus Marinum Bardesianistam propugnantes.*

IX. Inter criminationes quas adversus Origenem collegit Epiphanius Hær. 64. cap. 4. & in Epistola ad Johannem Hierosolym. una hæc est: *Inter multa etiam illud ausus est dicere, perdidisse imaginem Dei Adam: quod & Hieronymus repetit in Epistol. 61. ad Pammach. cap. 3. Quasi Adamum voluerit in peccati, non gravi duntaxat corpore, sic tanquam*

Par. 1. c. 8.

Severian.

Grat. 5. de

Cosmog.

Eulog. a.

pud Phot.

Cod. 230.

Irenæus lib

1. cap. 1.

Tert. adv.

Valent. c.

34. & libr.

De resurr.

carn. c. 7.

Clem. Alex.

Strom. 1. 3.

Iustin. qu.

40.

Cæs. Dial. 3

Interr. 149

Greg. Nyss.

orat. cat.

cap. 8.

Chrysost.

Hom. 18. in

3. Gen.

Anast. Sin.

Contempl.

anagag. in

Hexæm.

lib. 11.

Rupert. lib

3. cap. 27.

in 3. Gen.

Mæth. a.

pud Epiph.

Hær. 64. &

apud Phot.

Cod. 234.

Epiph. Hær.

64. & in

Epist. ad

Ioh. Hier.

rj. c. 3.

Hier. Epist.

61. ad

Pammach.

Sephren. n.

Epist. ad

Serg.

Gobar. a.

pud Phot.

Cod. 232.

Ioh. Dam.

de Hæres.

Glyc. part.

1. & 4.

Annal.

Nicet. Theoph.

orth. fid.

lib. 4. par.

31.

Epiphani.

Epist. ad

Ioh. Hieros.

cap. 4.

A quam compedibus fuisse constrictum, sed imagine etiam Dei, ad quam conditus fuerat, excidisse. At paulo inferius docet Epiphanius non idem super hac questione sensisse Origenistas omnes: *Quidam enim eorum, inquit, dicunt quod imago Dei quam prius accepit Adam, illo peccante perierit; alii suspicantur corpus, quod Filius Dei habiturus esset ex Maria, ipsam esse imaginem; alii sensum; alii virtutem; isti Baptisma; hi quod homo ad imaginem Dei dominetur omnibus.* Nicetas vero in Thesauro orthodoxæ fidei, libr. 4. Hær. 31. dixisse ait Origenem Adamum, antequam peccaret, effigiem humanam corporeis involucris immunem, & sola humana forma præditam conservasse; admissio autem peccato formam illam amisisse, cum corpus hoc anima subiit. Tum deinde de Origene hæc disserit: *Aliud enim Deum, aliud id quod ad imaginem efformatum est; aliud item similitudinem, aliud id quod ad similitudinem effectum est, esse statuebat.*

B Atque primas quidem imagines & similitudines Dei Angelos, aliasque Virtutes esse dicebat: nos autem secundos ab illis, ut minores illis, qui ad illorum scilicet imaginem efformati simus. Deinde ad deteriora etiam, quod in illo mutationi obnoxium non est; nosque ad imaginem Dei, seu Filii Unigeniti factos esse scribit, quod impietate non caret.

Certe si satis constaret dixisse Origenem per peccatum imaginem Dei Adamum amisisse, Augustinum tamen sibi suffragantem haberet, qui libr. 6. de Genes. ad liter. cap. 27. ita loquitur: *Hanc imaginem in spiritum mentis impressam perdidit Adam per peccatum, quam recepit per gratiam justitie.* Id nihilominus emollit libr. 2. Retractat. cap. 24. non erasam ex homine hanc imaginem dicens, sed ita deformatam, ut fuerit reformanda. At si doctrina Origenis, non ex adversariorum conquestionibus, sed ex ejus spectetur verbis, prout à Rufino, levi prorsus interprete, conversa sunt, sine causa hic ipsum vapulare fatebimur. Nam animo hominis, non corpori imaginem Dei impressam esse docet, cum à Deo conditus est: Dei vero similitudinem tunc adipisci, cum animum virtutibus exornat. Hunc sane hominem, inquit Homil. 1. in Genes. quem dicit ad imaginem Dei factum, non intelligimus corporalem. Non enim corporis signum Dei imaginem continet, neque factus etiam corporalis homo dicitur, sed plasmata limo. Is autem qui ad imaginem Dei factus est, interior homo noster, est invisibilis & incorporealis, & incorruptus atque immortalis. In his enim talibus Dei imago rectius intelligitur. Si qui vero hunc corporem putent esse, qui ad imaginem & similitudinem Dei factus est, Deum ipsum corporem, & humanæ formæ videntur inducere, quod sentire de Deo manifestissime impium est. Mox imaginem Dei, ad quam formatus est homo, ipsum esse asserit Christum, quatenus figura est substantiæ Dei, non quatenus corpore à Maria sumpto indutus. Ad hujus ergo, inquit, imaginis similitudinem homo factus est, & propterea Salvator noster, qui est imago Dei, misericordia motus pro homine, qui ad ejus similitudinem factus fuerat, videns eum deposita sua imagine maligni imaginem induxisse, ipse moris misericordia, imagine hominis assumpta, venit ad eum. Ostendit deinceps peccando similes nos effici Diabolo; recte agendo Christo; Sed nemo, inquit, desperet videns similitudinem suam magis esse cum Diabolo, quam cum Deo, posse scilicet iterum recuperare formam imaginis Dei, quia non venit Salvator vocare justos, sed peccatores in penitentiam. Manifestius etiam illud è libr. 3. *Adversus*, cap. 6. Igitur summum bonum ad quod natura rationabilis terminatur, quia summum bonum sit, prout possibile est, similem fieri Deo. Sed hoc non tam ipsorum inventum, quam ex divinis libris ab eis sumptum puto. Hoc namque indicat Moyses ante omnes, cum primam conditionem hominis enarrat dicens: Et dixit Deus: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Tunc deinde addit: Et fecit Deus hominem, ad Dei imaginem fecit eum, masculum & feminam fecit eos, & benedixit eis. Hoc ergo quod dixit, ad imaginem Dei fecit eum, de similitudine siluit, non aliud indicat, nisi quod imaginis dignitatem in prima conditione perceperit; studis ex Dei imitatione consisteret, cum possibilitatem sibi perfectionis divinitus datam per imaginis dignitatem, in fine demum per operum expletionem perfectam sibi ipse similitudinem consummaret: & illud è libr. 4. in Epist. ad Rom. In initis homo cum propositum fuisset, ut ad imaginem & similitudinem Dei fieret, ad imaginem quidem factus est, similitudo autem dilatata est, ob hoc ut prius consideret in Deo, & ita fieret similis ei, & ipse audiret, quia similis ei fiet omnis qui confidit in eo. Hanc imaginis & similitudinis distinctionem videtur perstrinxisse Methodius, cum scripsit in libro de resurrectione, datum fuisse homini à Deo, τὸ θεοειδὲς, καὶ θεοεικὸς, καὶ πάντα τὰ ἐν ἐνὶ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ πρῶτου πνεύματος, καὶ μονοφυῶς εἶναι. Imaginem ac similitudinem Dei præferre, & omnia ad perfectam hanc Patris ac Unigeniti primigeniam effigiem. Reprehendit id quoque Jan-
senius, quasi per imaginem Dei Adamo impressam, animæ solum inspirationem notari putaverit Origenes; per similitudinem vero, habitualis gratiæ infusionem (Scholæ verba usurpamus); ac proinde Origenem, nulla gratiæ hujus habitualis dote instructum in creatione tradidisse Adamum, atque eam ab actibus totam suspendisse; eoque multum de naturæ integræ digni-

dignitate derogasse, in qua Adamus, cum in faciem ipsius spiravit Deus, Spiritum sanctum A accepit. Verum postremus ille Origenis locus ex proxime præcedenti explicandus est: unde apparebit vitam ipsam mortalem cum futura comparasse vita, & existimasse nos in illam prodeuntes, abortu præferre imaginem Dei, hoc est, ut ait ipse, *possibilitatem perfectionis divinitus datam*, tum cum crearetur Adamus; adumbratam vero per recte facta similitudinem, in sequenti ævo, sive in *consummatione*, omnibus numeris iri absolutum. Quod si imaginem Dei nihil aliud esse voluit Origenes, quam *possibilitatem perfectionis divinitus datam*, ut præ se fert Rufiniana interpretatio, sequitur ipsum nequiquam censuisse ea Adamum excidisse, quippe quem plena nunquam non libertate fruiturum esse sexcentis asseveravit. Eandem porro imaginis & similitudinis distinctionem retinuerunt Victorinus lib. 1. adversus Arium, & Eucherius Lugdunensis lib. 1. in Genesin, & Nicetas in Thesaurio orthodoxæ fidei, B lib. 4. Har. 31.

X. Ex superioribus lux conciliatur obscuro ac difficili Origenis loco Tom. 14. in Matth. pag. 356. ubi ab hominibus qui humo formati sunt, eos distinguit, qui ad Dei similitudinem fuisse procreati: ὅτι οὗτοι γὰρ ποτὶ ἐμάνω, inquit, ἔπλασε κλέει. ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἔκρινεν. Factos quippe ad imaginem Dei homines, interiores homines & spirituales intelligit, sensilium ac corporalium rerum contagione immunes. Unde statim adjicit: ἐὰν ποτὶ τὸν κατ' εἰκόνα, ἐὰν ἀνὴρ. ἀλλ' ἡ μὲν σφραγισμένη, ἀρῆται ἐν τῷ πνεύματι, καὶ οὐκ ἐν τῷ σαρκί. Qui carni autem dediti sunt, & fluxis ac sordidis rebus delectantur, eos esse statuit vitum & uxorem, duos nempe in una carne. Similiter Philo hominem ex humo fictum ab eo sejungit & secernit, qui ad imaginem Dei creatus est; sed rem aliter explicat; hunc quippe hominem esse vult & ἀρχιτυπον & νοῦτον, sive hominis ideam, quæ Dei menti inest; illum vero hominem esse mortalem ac terrenum, ad hujus formam expressum. Inique ergo consuleretur in Origenem, si ex eo loco Præadamitas invexisse homines argueretur, cum alias sæpe Adamum ab initio rerum à Deo creatum asserat, ac primum hominem appelleret. Iniquius etiam consuleretur in ipsum, si ex hoc altero, quem exhibet Methodius apud Photium Cod. 235. erroris ejusdem insinlaretur: ἔτι δὲ πρὸ ἀδάμ, ὡς φασί τινες, ἀρότερον καὶ ὡς ὁ θεὸς ἔπλασε, τότε ἀρώτος πλάσθης εἰς κόσμον περιήλθεν. ἔτι δὲ κόσμος πρὸ ἔξ ἡμερῶν τὸν ἀδάμ. ἡμεῖς οὖν ἔρχομεν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Neque ergo ab Adamo, ut ajunt quidam, homo qui antea non erat, tunc primum formatus in mundum venit: neque rursum mundus ante sex dies quam fieret Adam, conditus est. Non hic quidem Præadamitas, ut dictum est, sed pejus quid fingit; nempe ante hunc mundum mundos D alios extitisse. Ait quippe Methodius ibi ipsum de Universi æternitate differere.

QVAESTIO DECIMA TERTIA.

DE ALLEGORICA SCRIPTURÆ INTERPRETATIONE.

I. Allegoriis nimis indulgisse Origenem Patres clamant. II. Varia offeruntur loca, in quibus literam visus est pessunduisse. III. A quibus morem hunc interpretandæ Scripturæ acceperit, exquiritur. IV. Idem aliquando suam literæ dignitatem servat. V. Refelluntur Eustathii Antiocheni ad-versus Origenis allegorias querele.

I. QUANDOQUIDEM Theologiæ fundamentum est Scriptura sacra, & ex pei versis fere sanctorum Librorum interpretationibus hæreses profectæ sunt, plurimum Reipublicæ Christianæ interest, salvos eorum sartosque servare sensus, & nimium in ea explicanda ingenio suo permittentium hominum quorundam licentiam coercere. Propositum id unice fuit vetustis Ecclesiæ Patribus, ut ex perpetuis illorum ad-versus Scripturæ corruptores velitationibus intelligimus; adeo ut Origenes, quod in divinis Voluminibus edisserendis pessundato nonnunquam, vel neglecto historico sensu, allegoricis expositionibus rei veritatem oblimasset, multorum insimulationes vivus vidensque expertus sit, ut ipse queritur Homil. 13. in Genes. Si ergo incipiam & ego, inquit, Veterum dicta discutere, & sensum in eis querere spiritalem, si conatus fuero velamen Legis amovere, & offendere allegorica quæ scripta sunt, sodio quidem puteos; sed statim mihi movebunt calumnias amici literæ, & insidiabuntur mihi, inimicitias continuo, & persecutiones parabunt, veritatem negantes stare posse nisi super terram. Et quoniam perlate patet iste error, multorumque errorum velutifuges est, idcirco è novem criminationibus à Pamphilo in Apologia collectis, quarta & sexta eo pertinere reperuntur. Theophilus quoque Paschal. 1. Quæ enim illum ratio, inquit, quæ disputationum ordo perduxit, ut allegoria umbris & cassis imaginibus Scripturarum tolleretur veritatem?